

פ ר ו ט ר ק ו ל מ ס' 28

מיטיבת ועדת החוק, חוק ומשפט
שהתקיימה ביום ד', טו' באב תשי"ב - 6.8.52 בשעה 08.45.

- השתתפו:
- ב. אונזיה - היו"ר
 - ע. מסף
 - ע. איכילוב
 - א. אלטמן
 - ד. בר-דב-האי
 - י. בר-יהודה
 - י. חרדי
 - ז. ורהפטיג
 - ת. טובי
 - י. כסה
 - ע. טיטון
 - י. קליבגוב
 - ח. רובין
 - א. תבורי

- נעדרו:
- ס. אונא
 - י. בדר
 - ד. בסתוני
 - א. דויטש
 - נ. חת
 - ק. לוז
 - א. שוטסק
 - ס. קסים
 - י. ספירא
 - ד. טרי

- מוזמנים:
- ח. כהן - שר המשפטים
 - פ. רוזן - חבר הכנסת
 - השופט אייזנברג - מנהל אדמיניסטרטיבי של בתי-המשפט במדינה
 - י. קוקיה - המנהל הכללי של משרד המשפטים
 - ח. צדוק - המטבח ליועץ המשפטי
 - ה' זילביגר - משרד המשפטים
 - ז. נגבי - משרד המשפטים

סדר-היום: סקירת שר המשפטים על תכנית סדרו.

היו"ר ב. אונזיה: אני פותח את הישיבה.

אני מצרף את הטלחת הנכבדה על כל הרכבה.

ח. כהן: אני שמח להציג בפני הוועדה את השופט אייזנברג, נשיא-תורן של בית-המשפט המחוזי בירושלים, שהחל מן ה-1 באוגוסט **ממלא** כמנהל אדמיניסטרטיבי של כל בתי-המשפט במדינה. כן אני שמח להציג בפני הוועדה את שר יוסף קוקיה, שהיה עד כה מטבח למדקליט המדינה והתמנה למנהל כללי של משרד המשפטים. אני מקווה, ולבי סמוך ובטוח, כי השופט אייזנברג ושר קוקיה יוכלו להיות לעזרת הוועדה בכל דבר הנוגע לפעולות משרד המשפטים. אשר בו ירצו חברי הוועדה להתעניין בחקף תפקידם ובתוקף סמכותה של הוועדה. גם היום הם יהיו מוכנים להיחקר ולענות על כל שאלות שחברי הוועדה ירצו להציג להם.

ה. כהן:

עד כמה שהיננו מבינות מהצעתו של חבר הכנסת בר-יהודה שחביאה לידי הרצאתי הבוקר, חרי עיקר ענינו הוא בתכניות שאני מתכוון לקדמם פעולות מסדר המשפטים בעתיד. אך אינני יכול להסביר את תכניותי על נישוקיהן, מבלי להקדים סקירה על מה שמעלו ועטו קודמי בעבר. על כן אקדים את החלק הראשון של הסקירה לדין וחשבון של הפעולות בעבר.

בראש הדאגות וגם בראש הגאון והפטר

של מסדר המשפטים עומדים כתי-המשפט, יש לנו היום ששה סופטים בבית-המשפט העליון, ששה סופטים בבית-המשפט המחוזי בירושלים, 14 סופטים בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב, 8 סופטים בבית-המשפט המחוזי בחיפה; 7 סופטים בבית-משפט השלום בירושלים, 23 סופטים בבית-משפט השלום בתל-אביב, כולל ערי-השדה, ו-12 סופטי שלום בחיפה, כולל ערי השדה. על ערי-השדה אני רוצה סיר להוסיף כמה מלים. קיימים עכשיו בתי-משפט שלום קבועים היושבים ששה ימים בשבוע בפתח-תקדה, ברחובות ובצפת. בית-משפט שלום היושב ארבעה ימים בשבוע קיים בפתח-תקדה, בחדרה ובטבריה. הסופטים היושבים בבית-משפט השלום בנתניה, בחדרה ובטבריה מסמטים גם כתי-משפט אחרים היושבים בהם יום או יומיים בשבוע. חסופט של טבריה מסמט גם את בית-משפט השלום בצפת ובעפולה, ואנחנו עומדים בפני פתיחת בית-משפט של יום אחד בשבוע בבית-שאן. חסופט של נתניה מסמט גם את בית-המשפט של כפר-סבא יום אחד בשבוע. (בית-משפט זה נפתח לפני כמה שבועות). חסופט בחדרה עוזר לסופט-השלום לנוער וגם מקיים מפעם לפעם סופטים בחיפה. יש לנו בית-משפט שלום בעכו, שזה שבועיים-שלושה התחיל לפעול. יש בן שופט היושב ששה ימים בשבוע. עלי לאמר כי בית-משפט זה היה בכל רע: חסופט סכיהן בו לפני כן עזב את בית-המשפט בסוף שנת 1951, ומאז ועד היום לא היה שם שופט. עיקר הקושי היה שלא מצאנו שופט שהיה מוכן לצוד במקום זה. לא מזמן נתמנה לתפקיד זה שופט צעיר בשם סופטובליץ, שאצלי חושב אותו לשופט טוב מאוד. הוא היה קצין מטרה בחיפה. הוא עומק עתה בסיתור הפיגורים. אני מקווה כי במסך כמה שבועות יחזור גם בית-משפט זה למסלולו. קיים בית-משפט שלום בדמלה ובטנדל-אשכולון. בית-משפט השלום בדמלה יושב שניים-שלושה ימים בשבוע, ובמקום אחר הוא יושב 2-3 ימים בשבוע. חסופט גר בתל-אביב. אנטי רמלה ולוד טובעים, ובצדק, בית-משפט שלם של ששה ימים בשבוע בשביל רמלה ולוד. בתוכניתנו לעשות זאת. בן קיימת דרישה, אף היא, אני חושב, צודקת, להקים בית-משפט שלום בבאר-שבע. שם כבר קיבלנו וגם זה אינו דבר קל - שיכון לבית-המשפט ואפילו תקציב לדיהוסון. חסופט אלוף, שעל תפקידיו המיוחדים עוד ארחיב את הדיבור להלן, יפתח את בית-המשפט הזה בשבועות הקרובים ויתחיל לכהן בה. בטנדל-אשכולון יושב בית-המשפט לעת-עתה רק פעם בשבועיים. הדבר מספיק לעת עתה. חסופט של רחובות נוסע לשם פעמי-שבועיים.

לפני שאעבור לבתי-המשפט הגבוהים יותר,

אני רוצה להעיר את השומת לבכם לקיומם של בתי-המשפט העירוניים. בתי-משפט אלה קיימים על-ידי העיריות של ירושלים, תל-אביב וחיפה. בירושלים ובחיפה יש שופט שלום המכהן כיו"ר בית-הדין העירוני, ובתל-אביב יש שני סופטים היושבים באבות בית-הדין. מכיון שהכנסות בתי-המשפט העירוניים הן פקנסות והן מטמים, מתולקות לפי החוק בין מסדר המשפטים לבין העיריות, הרי גם ההוצאה מתחלקת. לא לפי החוק אלא לפי הצוהג בין העיריות לבין מסדר המשפטים; אנחנו נותנים את המינוחצטאר האא-חי (רהיטים, ספרים וכד') וזה מסלמים את מסכורתו של חסופט. (י. בר-יהודה: האם יש בין כל אלה מישהו מהמיעוט?) בצצרת ישנו חסופט ג' רג' ורה, אחיו של מי שהיה חבר כנסת, שהיה שופט מלמי המצדט ומטסין בתקידו זה. לעת עתה הוא היחיד. היו שני מועמדים בפני הועדות מבני המיעוטים. נגד אחד מהם היתה התנגדות מצד שלטונות הבטחון. חסני, שנראה לכל חברי הועדה כמועמד מצוי - אגב, מדבר עברית צחה - יש לו חסדן אחד: הוא עדין לא עמד בבחינות. הוא טלמדי סייעורי המשפט המסלתיים לסעבר. יש לו סיכויים לקבל את תוצאות הבחירות בקרוב, ואם יעבור יתן בהצלחה, יקבל את מינויו. סמו קטלי.

אשר לסימת המינויים, סופט שלום, כולל סופטים עירוניים, מתמנים על-ידי שר המשפטים על פי המלצת ועדה, אשר עד שאני נתמנית כסד יסבתי בראשה, ועכשיו הוסבתי בראשה את

דל.

ה. כהן:

הסופט אייזנברג במקומי. חברי ועדה זאת הם שני סופטי בית-המספט המחוזי
הסופטים הסן וקנט ושני באי-כוח הסתדרות עורכי-הדין ה"ה ביהמ"ס וסו. סר
המספטים לא מינה שום סופט שלום שלא באה עליו המלצת הועדה הזאת, אבל היו
סועמדיה שבאה עליהם המלצת הועדה הזאת, אשר לא נתמנן על-ידי סר המספטים.
אין זה דבר מחייב, אבל על פי הנוהג אין סר המספטים ממנה אלא איס סקיבל
עליו המלצה כזאת.

אותם הדברים מסורים לגבי הועדה הסייעצת
למינויי סופטי בית-המספט המחוזי. בראש הרעדה יושב נשיא בית-המספט העליון
זמורא. חבריה הם הסופטים חסין ואגרנט מבית-המספט העליון, זוטמן מסופטי
בית-המספט המחוזי וה" ביהמ"ס וסוהם באי-כוח הסתדרות עורכי-הדין. זה עתה
צדפתי לוועדה הזאת כאחד מחבריה את הסופט אייזנברג.

סופטי בית-המספט העליון מתמנים על-פי

הצעת סר המספטים על-ידי הממשלה, וסעונים אישור הכנת לפני זמן מה הצעתי
לממשלה מינוי שלושה סופטים נוספים לבית-המספט העליון, ואני מקווה להביא
את הדבר לאישור הכנסת עוד לפני הפגרה, כי זה כבר שנתיים שאנחנו מתחבטים
בסידורים זמניים, והנסיגון הוכיח כי הסידורים הזמניים אינם עולים יפה. סופטים
של בתי-המספט המחוזיים מתמנים לכהן זמנית בבית-המספט העליון, אבל יש במינויים
אלה הפרעה רבה בעבודת בתי המספט המחוזיים ואין בהם תיקון רב בעבודת בית-
המספט העליון. למעשה, מוסיבים את הסופטים האלה רק במספטים שחוטבים
כי הם יגמדו תוך שלושה חודשים, ועיקר העבודה מוטלת על שכמם של ששת
הסופטים האלה. הנטל הזה גדול מדי, לפי נוהג בלתי כתוב, אינני מציע
גם למינוי סופטי בית-המספט העליון אלא אותם סועמדיה שבאה עליהם
המסכה של כל סופטי בית-המספט העליון. הנוהג הוא שאין מוסיבים בבית
המספט העליון אדם שאין כל סופטי בית-המספט העליון מוכנים לסבת אתו.
סר המספטים אינו חייב לקבל כל סועמד שכל סופטי בית-המספט העליון סומכים
ידם עליו, אבל הוא לא ימנה סועמד אשר לא באה אליו המסכה כזאת.

בתי-המספט העירוניים אינם דנים לפי

החוק אלא בעצרות מוניציפליות, עבירות על חוקי עזר, על חוק בנין ערים,
על חוקים טאניטאריים וכדומה. הגדלנו את מסכותם בהטלת קנס ס-20 לירות
עד 100 לירות. אני עומד להציע תיקון נוסף אשר ירחיב את מסכותם הן
בקנסות והן במאסר.

אעמוד במלים ספורות על בית-מספט השלום

לנוער, לא רק שטום שאני באה במקצת במוסד זה, אלא מפני שבנוגע לבית-
מספט זה יש לי תכניות די אמביציוזיות. לעת עתה יש בן סופט שלום אחד,
הוא סופט השלום היחיד שאיננו מספטי. אין לו כל השכלה מספטית.
במשך שנים רבות הוא היה עובד סוציאלי בעיריית תל-אביב, נשלח על-ידי
עיריית תל-אביב לאנגליה כדי להשתלם במקצוע הטיפול בנוער עברייני לנוער
נחשל, חזר מאנגליה עם פרוץ מלחמת הסחרור ושירת בצבא. הוא עלה לדרגת
רב מ"ן וטיפל במשך שלוש שבטם בשיקום אנשים. הוא טיפל באותם המקרים
שעל ידי תאונות צבאיות בגרסה להם מלחמת עצבים, וטיפל במספחות החיילים
שעל-ידי גיוס בניהם או בעליהם נכנסו לקסיים ומצוקת, הן כלכליות והן
אחרות. גח'ונו בעבודה הסוציאלית ובעבודת השיקום הצבאית נראו לסר
המספטים הראשון כחשובים בשביל סופט לנוער יותר מאשר ההכשרה המקצועית.
בכל זאת דרשה הועדה הסייעצת כי האיש הזה ישתלם במספטים, בעיקר
בפרוצידורה מספטית, ואחר ששה חודשים הוא עבר בחינות, מצאו אותו
למומחה די צרכו בפרוצידורה תחוקי הגאיות, רזה כשנה וחצי-שנתיים הוא
מכהן כסופט שלום לנוער לכל שלוש הערים הגדולות. עבודתו הולכת
ורבה והוא טוען כי איננו יכול להמשיך בשלוש הערים גם יחד. הוא רוצה
שנמנה סופט שלום לנוער איפה שיטב גם בנצרת ובערי הגליל, וחוא יצטמצם
בתל-אביב ובירושלים. במרוצת הזמן נצטרך ודאי למנות גם סופט לנוער
בירושלים, באופן שהוא ייסאר רק בתל-אביב. קשה מאד למצוא סועמדיה
מתאימים, גם אם לא נלך בעקבות סר המספטים הראשון ונמנה לאו דווקא
אדם שאין לו השכלה מספטית, הרי ברור כי ההשכלה המספטית לבדה אינה
מספיקה, ואדם כזה צריך להיות או פקיד יוציאלי או פקיד מבחן, אדם המעורה
בחייה הנוער, שיש לו ידיעה איך מטפלים בנוער עברייני.

ח. כהן:

לפי הדינים וחשבונות שקיבלתי אני יכול לומר כי עבודתו של הסופט רייפין - עליו אני מדבר - הוכתרה בהצלחה רבה. עבודת בית-המספט לנוער - אשר, שלא כעבודת בתי-מספט אחרים, אינה מענישה אלא מחנכת ומדריכה - זכתה גם להכרה רבת-רוסס בזירה הבינלאומית. הדינים וחשבונות שלנו הוגשו לוועדה מיוחדת של האומות המאוחדת המטפלת בבעיות העבריינים ונוער, וזו שלחה לי דק לפני שבועות מעטים מכתב שלא מחמאות על הרטה ועל ההישגים של בית-מספט זה, היכולים לשמש דוגמה ומופת לכמה וכמה ארצות אחרות. יש לשופט זה קושי ייעקרי שלפעמים קשה ואי אפשר להתגבר עליו: אין בארץ מוסד לקבריינים צעירים, ביחוד עבריינות צעירות, אלא אפשר לשלוח את העבריינים האלה מתוך סיכוי שיבואו על תיקונם. תלינו תקוות רבות במוסד בסם "עובן" שנפתח על-יד הרצליה, אשר הן מבחינת המקום והן מבחינת המנהל שגויס למטרה זו, הבטיח גדולות ונצורות. העזובה במקום, חוסר השטירה, חוסר השיטתיות בפעולה מצד המשרדים הנוגעים בדבר, הביאו לידי כך שמבין ארבעים עבריינים צעירים שנשלחו למוסד על-ידי הסופט לנוער, ברחו עשרים, והעשרים שנשארו שם גדלים, למעשה, באורח פרא, בלי השגחה מספיקה ובהעדר תנאים חיוניים אלמנטריים ביותר. (י. קלינגנבג: מי מחזיק את המוסד הזה?) מסרד הסעה. אינני רוצה להביא לסולחן זה את כל המאמצים שעושה משרד. גם תוך כדי השגת גבול של מסרד הסעד, כדי להביא את הדברים על תיקונם. גם במסרד הסעד ישנם קשיים תקציביים עצומים, ולא בכל אשמת חוסר היעילות. אני מסוכנע כי רצון אינו חסר שם. דבר זה וכן שיפור סירותי בתי-הסוהר, שאדבר עליהם בהמשך דברי, דורשים טיפול נמרץ מצד הנוגעים בדבר, כי אם לאו תהיה לשוא העבודה היעילה ביותר של בתי-המספט.

אעבור עתה לבית-מספט השלום. ואסלב

לתוך דברי על הקיים גם את תכניותי להבא.

כל בתי-מספט השלום מערובים היום שיפוט אזרחי ושיפוט פלילי. כל שופט שלום יוסב יום אחד במשפט אזרחי, יום אחד במשפט פלילי, יום אחד במשפט תנועה, יום אחד במשפט מסדרות. אין אף אחד משופטי השלום עוסק בתפקיד אחד בלבד. שופט שלום יוסב ששה ימים בשבוע. כך זה גם בארצות אחרות. בקרב שופטי בתי-מספט העליון יש תנועה חזקה לצמצם את ימות הישיבה. הם טוענים, לדעתי, בצדק, שאין שופט בית מספט עליון יכול לעשות עבודת תקינה אם הוא יוסב יותר משלושה ימים בשבוע. אם הנורמה המתאימה היא שלושה או ארבעה ימים בשבוע, הרי חשובה היא עצם הנטייה לצמצם את הישיבה באולם בית-המספט, את סמיעת העדעורים והבקשות, מכיון ששופטי בית-המספט העליון טוענים כך, אף שופטי בית-המספט המחוזיים אינם מתעצלים, ואותה טענה נפיהם. לגבי רידם אני קצת בספק אם הדריסת הזאת מוצדקת. הכוונה היא שבמים שאינם עובדים בתי-המספט, יכינו את פסקי הדין. בסיחות שהיו לי אתם אמרתי להם כי לדעתי הם צריכים לשבת לא ששה אלא ששעה ימים כשבוע באופן שיטאר להם יום אחד קודם לעיון ולכתיבת פסקי הדין. בקטר לימי עבודה ושעות העבודה של הסופטים מנוי וגמור עמי, ואני מקווה שאקבל לכך אישור בלהב של כל חברי הוועדה, שלא להתערב. אשאר את הדבר לטיקול דעת השופטים, בהדרכתו של הסופט אייזנברג, שיהיה עכסיו אחרתי להנהלתם האדמיניסטרטיבית של בתי-המספט. אני מסוכנע, כי הסופטים, והסופט אייזנברג, בראשם, יגיעו לפתרון צודק ונכון. למעשה, שופטי בית המספט העליון אינם יושבים יותר מ-3 עד 4 ימים בשבוע על הספטים, בו בזמן ששופטי בתי המספט המחוזיים יושבים להלכה 6 ימים בשבוע, ולמעשה פחות, מפני שהם נהנים מן ההפקר. פעמים רבות נאים הצדדים ומודיעים בבוקר שבו אריך להתקיים המספט כי התפשרו, ואז נשאר השופט ללא עבודה. אם הגשמת התכניות שאספר עליהן להלן, יבוסל גם הדבר הזה במידה ניכרת, והסופטים יצטרכו אז לקבוע מספרות על מספר הימים שיעבדו בשבוע.

ח. כהן: אמרתי כי עד כה כל שופט שלום היה כל-יודע

וכל-יכול. בענין זה אנחנו עומדים להפסיק עכשיו שינוי רדיקלי. כבר הצעתי חוק בענין זה לדיון פנימי, ואני מקווה להניחו על שולחן הכנסת בימי הפגרא, באופן שיש פתיחת הסוגי החדש של הכנסת תהיה בפנינו צורך שלם של חוקי פרוצדורה וראיות, שיטפיק לעבודת הכנסת במשך שבועות וחודשים. בקשתי שטוזה כבר היום לפני ועדת החוקה, חוק ומשפט שלא תשהה את הדיון בחוקים אלה יתר על המידה. בתכנית גיש להעלות את סמכות העניינית של שופטי השלום. היום אינו יכול שופט שלום להטיל קנס העולה על 100 ל"י, ושופט שלום ראשי אינו יכול להטיל קנס העולה על 200 ל"י. שופטי השלום אינם יכולים לשלוט למאסר אלא לתקופה של שנה אחת. ושופט השלום הראשי - לתקופה של שנתיים. הדבר הזה מסונה ומגוהך, מפני שמאידך יש לשופטי השלום סמכות לרונ בכל עבירה שהעונש הטכניטלי עליה אינו עולה על 3 שנים, ואילו סמכותם הסיפוטית מוגבלת למאסר של שנה אחת. הצעתי תהיה פשוטה: להגדיל את סמכות הסיפוטית של בתי משפט אלה באופן שהיא תהיה תהלוה את. סמכות העניינית. ככל עבירה ששופט שלום מוטמך לרונ בה, יהיה מוטמך להטיל את העונש שהעבירה גוררת אחריה. מירוש הדבר, לטל, שבנוגע למאסר תהיה סמכותם להטיל מאסר על 3 שנים, אנחנו רוצים גם להעלות את סמכותם להטיל קנסות. בענין זה ישנן שתי דעות. לדעתי צריך להעלות את הסמכות הזאת מ-100 עד 1,000 ל"י. יש דעה שניה, וטעמה ונימוקה עטה, שבנוגע לקנסות אין כלל להגביל את סמכותם של שופטי השלום, ויש להשאיר שיקול דעת זה בידי השופט. ישנם אנשים החושבים שדווקא בענייני ספסרות, לטל, עונש של 1,000 ל"י אין בו כדי להרתיע. לכן מוענים מוענים כי בנוגע להטלת קנסות מוטב שסמכותם של בתי המשפט לשלום לא תהיה מוגבלת. הוויכוח בענין זה יתנהל כאן בבוא הזמן.

יחד עם הרחבת סמכויות שופטי השלום, בדצוננו

להגביל את שטח עבודתו האיטית של כל שופט ושופט, על כל פנים לתקופה מסויימת, שנתיים או שנה. התקופה תקבע בהסכמה עם השופטים. שופט אשר ירונ בעניינים פליליים, עבירות ועוונות, גניבות, דמאות סוד וכדומה, לא יעסק במשך תקופה זו בשום דבר אחר. התוצאה מכך תהיה לא-רק התמחות של השופט בשטח פעולה - וגם זה דבר חשוב. תכלית השינוי הזה היא, ותוצאתו תהיה, כי משפט שהתחיל להשמע בפני השופט ביום שני בשבוע לא יצטרך להדחות ליום השני שלאחריו, מפני שיום שלישי אצל אותו שופט הוא קודש לעבודה אזרחית, ויום רביעי הוא קודש לעבודה אזרחית. השופט יוכל להמשיך במספטים שהתחיל בהם כדי יום ביומו ללא הפסקות, עד גמר המשפט. דבר זה יביא, כך אנו מקווים, להחטה ניכרת של הדיון במספטים, גם האזרחיים וגם הפליליים. דבר זה איננו מעון הקיקה, ויבוצע סיד לאר פגרת בתי המשפט, עוד לפני קבלת החוק שהזכרתי. עוד לפני כן יחולק כל בית-משפט בעיר לסתי לשכות בפרדות, ובראש כל אחת מהן יעמוד שופט שלום ראשי. בעצם יהיה זה רק תואר, מפני שלא יהיה הבדל בסמכות בין שופט שלום ראשי לבין שופט שלום רגיל. לשופט השלום הראשי יש תפקיד אחד חשוב: הוא מיישב טכסוכים בין שופטי השלום בתוך בתי-המשפט שהוא אחראי להם.

אותו הדבר ייעשה גם בבתי המשפט המחוזיים. בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - ואני אומר זאת לשבח - קיימת חלוקה בין הלשכה האזרחית והלשכה הפלילית, זה כבר בערך שנה אחת. ההצלה של החלוקה הזאת היא אחד המניעים המעודדים אותנו לבצע חלוקה כזאת גם ביתר בתי-המשפט. בבית המשפט המחוזי יהיה האירגון שונה במקצת. כמו עד עכשיו ימשיך גם להבא לעמוד בראש של בית משפט מחוזי נשיא, אבל במקום לסמכות העניינית של הסיפוט לא יהיה הבדל בין נשיא לבין שופט רגיל. כל ההבדלים האלה יבוטלו. אגב, הם כבר בוטלו בתש"ח - 1948, ונשאר רק הבדל אחד, אינני יודע אם מתוך שכה או מתוך כוונה; לסמכות הנתונה לפי מקורת העברת הקרקעות לצוות על העברת דכוש מסוכן נשארה בידי נשיא בית המשפט המחוזי. גם הסמכות להוציא צו-מעצר

ח. כהן:

לפי פקודת מגיעת פטעיה נמארה בידי נשיא בית המשפט המחוזי, ואין איש יודע מדוע. אנחנו נבטל גם זאת. בראש כל לשכה בבתי-המשפט המחוזיים יעמוד נשיא תורן. בתל-אביב ובירושלים כבר ישנו שני נשיאים תורניים. בחיפה, לעת-עתה, יש נשיא תורן אחד, ובצפת, לטובת שני, יש לנשיא עוד תפקיד אחד: על-פי חוק מועצת המדינה הזמנית, צריך בית המשפט לשבת בהרכב של 3 בערעורים אזרחיים ופליליים ובמשפטים שפט דינם עלול להיות עונש מוות. אין לי תקווה כי יעלה אי-פעם בידי לשנות זאת - על-כל-פניו, לא כל זמן שתהיה התנגדות במרצת ספר חבר הכנסת ורהפטיג - אף על פי שאני חושב שזה מותרות שמדינה כמדינתנו אינה יכולה להרשות לעצמה. אבל מכיון שאין לי תקווה לבטל זאת, חרי שבהרכב של שלושה צריך אחד מהם להיות יושב-ראש ודבר זה יוטל על הנשיא או על הנשיא התורן. אינני רוצה להעלים מן הוועדה הנכבדה שישלי, בתור שר המשפטים, עוד טיבה צדקת לתרבות במינוי נשיאים תורניים ושופטי שלום ראשיים. אני מן האדמיניסטרטורים האוהבים לעודד את העובדים - וגם שופטים הם עובדים, בסך ודמ - על-ידי העלאות בדרגות, שיפורי משכורת וכל מיני עידודים חיצוניים כאלה, אשר לב האדם לחוס אחריותם. קשה מקריעת ים סוף להעלות שופט בדרגה. סיפורתי לכם איזה מדורי גיהנום צריך לעבור שופט שלום עד שהוועדה ממליצה על העברתו לבית משפט מחוזי - שהיא בודקת ובוחרת זקורות פטעי דין שלו - ועד שמתמנה מקום בבית-המשפט המחוזי. במשך כל השנה מובן שש שופטים, ובשנה שלפני כן מובן שלושה שופטים, פלומה במשך השנתיים האחרונות מובן משעה שופטים לבית-המשפט המחוזי - 10% משופטי השלום. הסיכוי של שופט שלום לעליה בדרגה הוא פחות או יותר מינימלי. לכן צריך לפצוא לכך דרכים אחרות. מכיון שוועדת המשפט, הממונה מטעם הכנת על קביעת משכורות השופטים, חפלה לטובה את שופטי השלום הראשיים משופטי השלום, ואת הנשיאים והנשיאים-התורניים משופטי בתי-המשפט המחוזיים, הרי שיש במינוי שופט לדרגת נשיא-תורן או במינוי שופט שלום לשופט שלום ראשי מסוג שיפורי משכורת, ידי מצטרף להיות נטויה במשך השנים הבאות למצוא דרכים דומות כבדי לעודד במקצת את חרות העבודה והיצירה בין השופטים, על-ידי העלאות ושיפורים כאלה. אגב, אני רוצה להזכיר לאותם חברי הוועדה שאם גם חברי ועדת המשפט כי לדעת ענין משכורות השופטים צריך להיות ענינה של ועדת החוקה, חוק ומשפט ולא ענינה של ועדת המשפט. (עלינו לזכור) יש לכך תקדים: בכנסת הראשונה סרבו את מסקנותינו לוועדת המשפט. דווקא מפני שהענין איננו כפי ברירה, אלא שיש ענינים של אדמיניסטרציה ש. מל"ת הקטורים בכך קטר חרוק, הייתי חושב כי מוטב היה שוועדת החוקה, חוק ומשפט תדון בענין זה.

בית-המשפט העליון הוא לא רק ילד השעטועים אלא גם ילד המכאובים שלנו. העבודה בבית-המשפט העליון הלכה ורבתה במשך השנתיים האחרונות באופן שהיום כבר רואים ברורות כי בתקן הנוכחי, גם אם מספר שופטי בית-הדין העליון יוגדל לתשעה, כפי שאני מציע, לא יוכל בית-המשפט העליון לעבוד עבודה סדירה ותקינה ללא פיצורים שאינם מתקבלים על הדעת. היום המצב הוא כזה שעורורים אזרחיים ומשפטים שנין אדם לחברו כמעט שאינם מגיעים כלל לשמיעה. כל זמנו של בית-המשפט העליון תפוס על-ידי ערעורים פליליים, שעל פי רוב אינם יכולים לחכות, כי הבאשם או המערער במצא במאסד, ועל-ישי ערעורים של בית-הדין הגבוה לצדק, שגם הם אינם יכולים לחכות, כי המדובר הוא בפעולות של השלטונות שיעמדו בעינם אם בית-המשפט לא יבטלם, ואם יבטלם כעבור שלוש שנים, לא יהיה ערך לביטולם. כיום יושב בית-המשפט העליון יום יום בשני הרכבים, כל הרכב - של שלושה שופטים. יתר השופטים נחים. גם שני הרכבים אלה אינם קבועים. אם שופט חולה, כל ההרכב אינו יכול לשבת, ושני השופטים האחרים צריכים להתבטל. דן-יחיד אינו יכול לעשות ולא כלום. לעתים קרובות קורה שכל הצדדים היו מסכימים כי בקשות לבית-דין גבוה לצדק ייסמעו בפני דן יחיד, אך אי אפשר לעשות זאת מאחר שהחוק קובע כי דרושים לכך שלושה שופטים. אותם הרכבים אמורים לגבי ערעורים פליליים. מתגבשת אצלנו הדעה כי צריך להקל על בית-המשפט העליון את המעטת. אני רוצה לומר מיד כי לא נביא תקנה לבית-המשפט העליון על-ידי הממשלה.

ח. כהן:

המשפטים: במצב בו אנחנו נמצאים היום אי-אפשר למצוא מועמדים לטופסי בית-המשפט העליון, אם אנחנו רוצים לקיים את הרמה הנזכרת, גם המשפטים וגם הכללית של בית-המשפט העליון. אין לנו בעולמנו עוד שלושה מועמדים מתאימים לטופסי בית-המשפט העליון. גם בקטר עם שלושה המועמדים שאת מינויים אני טוען היום, נשמעו דעות סונות. אני חושב כי דעות אלה אינן מוצדקות, אבל עצם העובדה כי נשמעו דעות כי אחד או שניים מן המועמדים האלה עלולים להצטיין את רמת בית-המשפט העליון, אינה מבטרת טובות. לדעתי, צריכים שופטי בית-המשפט העליון להיות למעלה מכל חסד של העדר אחת הסגולות הדרושות למשרה, רמת זאת. מכאן שאין לנו תקנה למצוא מועמדים מתאימים במשך זמן, נסארת לנו רק דרך אחת ויחידה: להוציא כמה דברים מסמכותו של בית-המשפט העליון ולהעבירם לשפות טריבוניל אחר. המוצא שנפתח לפנינו באורח טבעי הוא ללכת בעקבות ארצות קונטיננטאליות, בעיקר בעקבות צרפת, ולהקים בת-דין אדמיניסטרטיביים, בית-משפט גבוה לצדק, שיהיה בית-דין נפרד ולא חלק של בית-המשפט העליון. את הדבר הזה אני עומד להציע עכשיו בצורת חוק. אני מנסה להגיע לסינתזה בין הסיטה האנגלית, שאני חושב אותה לטובה מאוד, לבין הסיטה הקונטיננטל-טאלית. בית-הדין האדמיניסטרטיבי הזה לא יהיה בית-דין שפטי; ממנו יהיה ערעור לבית-המשפט העליון. פירוש הדבר שאם בקטרו של פיסהו בגד טעמי השלטונות תידחה, הוא יוכל לערער עליה באמצעות סגיה בפני בית-המשפט העליון, בעת שהיום, אם ערעורו בפני בית-המשפט העליון נדחה, כל תדלות בעולות בפניו. הכוונה היא לערעור רגיל, פרט לקביעת העובדות, אני גם אינני רוצה להקים לשכה מיוחדת של בית-המשפט העליון לדברים אלה. יהיה זה ערעור אזרחי רגיל, ככל הערעורים. טופס היושב בבתי-דין אלה לא יהיה פקיד מטלה ולא מי שהיה פקיד מטלה; יהיה זה שופט ככל השופטים. אני מתחנן לפני חבר הכנסת ורחפטיג שלא לעמוד על כך שיהיה זה בית-דין של שלושה, אבל אם לא אזליח בכך-- (ע. הררי: אתה מפרז בערכה של החלטתו: בכל פעם שהחלט על כך, החליטה על כך חזקה). רוב הקסיים התקציביים והאדמיניסטרטיביים נובעים מן הדבר הזה, על כל פנים בבית-המשפט העליון. היה לי רושם - אשמח אם היה מוטעה - שבזמן שאצל יתר חברי הועדה היה חסיקול הזה חסיקול מעטי, הרי אצל חבר הכנסת ורחפטיג היה זה חסיקול עקרוני שלא היה מוכן לזוז ממנו. אינני יודע אם אי-פעם אזליח לשכנע אותו לסטות מן העיקרון המקודש הזה. אם לא אזליח בכך, הרי אני אומר מראש כי גם בבתי-הדין האדמיניסטרטיביים לא תהיה עצה אלא לסנות שופט אחד יחד עם שני נציגי ציבור או שני יועצים, על כל פנים, שני הדיוטות, דבר שיכול להיות לטובה מבחינה עניינית-שיפוטית, אבל ודאי שיהיה לרעת מבחינת החסת הדיון.

עם הקמת בתי-דין אלה אני עומד להציע גם מינוי החוק הטובסטטיבי, החל היום על בקשות לבית-הדין הגבוה לצדק. בזאת, אולי, ארכוש את נפשו של חבר הכנסת רובין. בו בזמן שבית-הדין הגבוה לצדק מובבל עכשיו לבדיקת הטאלות אם השלטון עשה מה שעשה מתוך שדירות לב, אבל אינו יכול להיכנס לשאלה אם מה שעשה היה טוב ונכון, הרי בדעתי להעביר סמכות יותר רחבה לבית-הדין האדמיניסטרטיבי, על מנת שיוכל להיכנס לתוך תוכו של עצם העניין ולדרוש מן הרשות הגתבעת בפניו הסבר ולברוק את המציעים שהגיעו את הרשות המוטמכת לעשות את אשר עשתה. בית-דין זה יצטרך להגיד: פה טעיתם לא רק מבחינה חוקית, אלא מבחינת חסיקוליותם לעצם העניין. זוהי מטרת רחבה ביותר, שאינה נתונה כיום לבית-המשפט העליון. זוהי גם הסכה לכך ש-99% של הבקשות לבית-הדין העליון מוטבות ריקם. אם דבר זה יתקבל, זה גם יעלה את רמת הדיון בפני הרשות המוטמכת. בארצות אחרות יש בעניין זה נשיונות טובים. אם דבר זה יצליח, אציע גם להעביר לבית-הדין העליון את כל הסמכויות הנתונות כיום לוועדות הערעורים על-פני חוקים סונים, מפני שאין צורך בכפילות בעניין זה. (ע. אש: מה הם הנושאים בהם ידון בית-הדין האדמיניסטרטיבי?) כל הנושאים אשר דן בהם עכשיו בית-המשפט העליון ביחס לצווי-עשה (סנדטוס) בגד הרשויות המקומיות. אינני רוצה להוציא מבית-המשפט העליון את הסמכות של הביאט קורפוס, כי זוהי

ועדת החוקה, חוק ומשפט
6.8.52

חקירת שר המשפטים על תכנית מסדרו

ר.ל.

ח. כהן:

פרווגטיבה עליונה, ואף לא את המשפט של צרטיאוררי, לפיו טפקה בית- המשפט העליון על בתי-משפט יותר נמוכים. אגבנו נוציא מסמכותו רק את הנקטות המכוונות נגד השלטונות האדמיניסטרטיביים.

אעבור עתה למספרים. בשנת 1951/52 הדגשו לבית- המשפט העליון 151 בקשות נגד מעשי השלטונות - בג"צים, 339 ערעורים אזרחיים, 586 ערעורים פליליים - בסך הכל 925. המספר הגדול של הערעורים הפליליים מתברר על-ידי כך שכל מי שבית-המשפט מטיל עליו עונש חמור, מערער לבית- המשפט העליון. אגב, הנסיון הזה מצליח מאוד: בית-המשפט העליון בוטה מאוד להקטין את העונשים החמורים שמטילים בתי-המשפט הנמוכים. מתוך 586 ערעורים פליליים היו 20 ערעורים של היועץ המשפטי. מתוך 926 תיקים שנבטו לבית-המשפט העליון, בדונו בשנת הכספים 712. המספר הזה עלול להטעות, כיון שהוא כולל את התיקים שנדחו בשנה שלפני כן. בסך הכל טיפל לאמר בית-המשפט העליון בשנה זו 712 תיקים. אם נקח בחשבון כי ישנו ששה שופטים קבועים ושני שופטים זמניים, כלומר, שמונה שופטים בסך הכל, הרי זה בערך 90 תיק לכל שופט. הגרעון שהעברנו לשנת 1952/53 הוא 617 תיקים, ומספר זה כולל הן תיקים משנה זו שטרם נתבררו, והן תיקים שנשארו תלויים מן השנה הקודמת. (ה' קוטטה: יש להוסיף לזאת את הבקשות הסונות, הבאות בפני בית-הדין העליון). לסך השוואת אביא את המספר של 1950/51, באותה שנה היו לא יותר מ-78 בג"צים, 193 ערעורים אזרחיים, 489 ערעורים פליליים. העודף שהועבר לשנה זו היה 404 משפטים. אם דנו השנה ב-712, ומן השנה הקודמת הועברו 404 תיקים, זה אומר שהם גמרו השנה בערך 300 תיקים חדשים. הגרעון גדל ב-200.

תמונה יותר מסמחת ניהולת טבית-המשפט המחוזי בירושלים. בשנה האחרונה נרשמו 1207 תיקים. (יש שם ששה שופטים). אלה הם תיקים אזרחיים בלבד, אבל גם שם היה גרעון מן השנה הקודמת של 428 תיקים, והגרעון בשנה זו גדל ב-683. ב-200 תיקים לא הסיקו לדון השנה. משפטים פליליים נכנסו 137, בדונו 110 והועברו לשנה הבאה 48. העודף מן השנה הקודמת היה 30.

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב מצב המשפטים האזרחיים בדוע. בשנת 1951/52 נרשמו 5896 משפטים אזרחיים, מהם נדונו 4286 - אבי חוטב שזה מספר שאפשר להתגאות בו - והועברו לשנה הבאה 3771. הגרעון מן השנה הקודמת היה 2208. תיקים פליליים הוכנסו בשנה זו בסך הכל 1120. בדונו וסו ייסו 937. הועברו לשנה הבאה - 479, כולל גרעון מן השנה הקודמת של 296.

בבית-המשפט המחוזי בחיפה נכנסו 2296 תיקים אזרחיים. בדונו - 1977, הועברו לשנה הבאה 961. הגרעון מן השנה הקודמת הוא 296. תיקים פליליים נכנסו בסך הכל 663, בדונו 510, ומכיון שהגרעון מן השנה הקודמת היה 120, נשאר השנה גרעון של 273.

אעבור עתה לבתי-משפט השלום. עלי לאמר כי המספר הקטן של המשפטים האזרחיים בא מפני שלמעשה לא היו כמעט משפטים אזרחיים פרט למשפט פינוי-דירות. משפטים על תשלום שטרות וכדומה לא היו, כיון שאנשים שלמו את הטרדות, כיון שהיה די כפי. עכשיו המצב מתחיל להשתנות.

בבית-משפט השלום בירושלים היו בשנה זו בסך הכל 783 תיקים אזרחיים. מזה נדונו 782, ונדחו 507, כולל גרעון של 406 מן השנה הקודמת. תיקים פליליים נכנסו בסך הכל 4654, מזה 3299 עבירות תנועה ברכים (מזה 297 תאונות). מתוך 3299 עבירות תנועה נדונו וסו ייסו 3222. מתוך המשפטים בדונו רק 1208, ונשאר גרעון של 833, כי הגרעון מן השנה הקודמת היה 609.

בבית-משפט השלום בתל-אביב, כולל ערי-השדה, נכנסו 4420 תיקים אזרחיים. בדונו 4416. מכיון שהגרעון של השנה הקודמת היה 1628, נשאר 1621. אשר לתיקים פליליים, יש עדין למסור לכם לא את המספר הכולל אלא את המספרים לפי העבירות. משעים חמורים, כלומר, חקירה סודמת לפני שופטים חוקרים, היו 584. הם עוונות - כולל תאונות, לא

גל.

ועדת החוקה, חוק המשפט

6.8.52

סקירת שר המשפטים על תכנית משרדו

ח. כחן:

עבירות תנועה שלא הביאו לתאונות - 15 אלף; עבירות תנועה - 36 אלף. נדונו 518 פשעים, ונשארו 178, מזה 113 גרעון של השנה הקודמת. עוונות כולל תאונות, נדונו בסך הכל 14 אלף, ונשארו 4362, מזה 3360 מן השנה הקודמת. עבירות תנועה נדונו 36 אלף - בדיוק כמספר שנכנסו - אבל נשאר הגרעון של השנה הקודמת - 4000 ת"ק.

בבית-משפט השלום בחיפה נרשמו 2235 תיקים אזרחיים. נדונו 1871, ונשארו לשנה הבאה 1510, מזה גרעון השנה הקודמת 1149. לחקירות מוקדמות נכנסו 541, מזה נדונו 497 ונשארו 130, גולל גרעון השנה הקודמת 86 תיקים. משפטים פליליים רגילים היו: משפטי עוונות רגילים 9804, מזה 996 תאונות דרכים. 8509 נגמרו ו-2533 נשארו לשנה הבאה. עבירות תנועה קלות וחטאים נכנסו 20 אלף ת"ק, נגמרו 20 אלף ת"ק, אבל נשאר גרעון השנה הקודמת - 650 ת"ק.

בקשר עם קשיי התקציב שלנו, אני רוצה למסור לכם פרטים על ההכנסות של משרד המשפטים, שועדת הכספים וגם האוצר אינם מתחבטים בהן בקביעת סכום ההוצאות של משרד המשפטים, הכנסות שיכולות היו לכסות את הוצאותינו ואף יותר מזה.

בתי-המשפט בלבד הכניסו בשנת הכספים 1951/52 637 אלף ל"י. בשנה הקודמת הם הכניסו יותר מ-669,000 ל"י. הקנסות שהוטלו על-ידי בתי-המשפט עלו לסכום של 285 אלף ל"י בשנת הכספים 1950/51 ול-465 אלף ל"י בשנת 1951/52. סמסים הוכנסו בשנה זו 175 אלף ל"י, סטל נוסף 28 אלף ל"י. הכנסות אלה הן רק הכנסות בתי-המשפט, ואילו התקציב הנוכחי של משרד המשפטים הוא 1,2 מליון ל"י.

אעבור עכשיו להכנסות סריסום קרקעות. כאן יש לנו מספרים חדשים, מהם אפשר ללמוד על המספרים השנתיים. אמסור מספרים עגולים. בשלושה החדשים אפריל-יוני 1952, היו ההכנסות מסריסום רישום 327 אלף ל"י; מסט שבח מקרקעים - 216 אלף ל"י; בסך הכל - 550 אלף ל"י, הווה אוסר, יותר מ-2 מליון ל"י לשנה. המספרים החדשים: באפריל - 56 אלף ל"י; במאי - 93 אלף ל"י; ביוני - 67 אלף ל"י.

בשלושה חדשים אלה נרשמו משכנתאות בסכום כולל של 2,5 מליון ל"י (אלה הם סכומי המשכנתאות); העברות של קרקע, מסכירות במסך שלוש החדשים האלה - 7,000 ל"י. גם פה יש עליה מעניינת: באפריל - אלף ל"י; במאי - 2,000 ל"י; ביוני - 3,000 ל"י. השטחים הנדונים בהעברות אלה מגיעים ל-21,900 דונם. נוסף על זאת נעשתה עבודת חידוש רישום לגבי סריסום שהושמדו או אבדו בתקופת המנדט או במלחמת השחרור הסגיעה ל-45 אלף דונם. (ע. אייבילוב; חאם אפשר לדעת בהעברת קרקעות מהו ההבדל בין העיר לבין הכפר?) אין בידי, לצערי. (י. בריהורה: מהו חלקה של הממשלה ומהו חלקים של אנשים פרטיים בשטח זה?) הדוב הוא של אנשים פרטיים. יש פה הערה כי בחודש יוני 1952 נוצעו חידושי רישום בכפר תבור, בית-סאן ועוד, אשר בנוגע אליהם לא פורסמו סטחים אלא גושים וחלקות, אולם על-פני השערה אפשר להניח כי ההחלטות שנתנו סקיפות שטה מ-100-120 אלף דונם.

הסדר קרקעות. בפני קציני הסדר קרקעות הוגשו בשלושה החדשים האלה 325 תביעות. יש במספר זה הגדלה של 152% לגבי השנה הקודמת. המספר הזה נובע לאיזורי ירושלים והדרום. באיזורי הצפון וחיפה הוכנסו 414 תביעות, ויש במספר זה הגדלה של 483%. בסך הכל נגמרו בשלושה החדשים האלה 51 תיקים בירושלים ובדרום ו-19 תיקים בצפון (י. סליבוב; מה מספר פקידים ההסדר?) אנחנו מחלקים את הארץ לשני איזורים, איזור הסדר הצפון ואיזור הסדר ירושלים והדרום. לכל אחד מן האיזורים האלה יש פקיד-מסדר. הפקיד-המסדר לירושלים והדרום הוא ד"ר דויס (עכשיו הוא נקרא רונה). הפקיד-המסדר באיזור הצפון הוא מר פנחסוביץ. שניהם שועצים, ובצדק, כי למעשה אינם פקידים אדמיניסטרטיביים אלא שופטים.

ח. כהן:

כי עבודתם היא עבודה שיפוטית טהורה. לפי הפקודה מתקפת הסוד, קרקעות שאינם רשומים עדין במשרד האחוזה, נרשמים על-פי פסק-דין של הפקיד-המסדר במשרד האחוזה, והפרוצדורה היא פרוצדורה משפטית רגילה. הממשלה מיוצגת בטעם בכל משפט כזה בפני פקיד הסדר הקרקעות. אני עומד להציע כמה שינויים בענין זה, ואני עומד לתת לשני פקיד הסדר הקרקעות האלה מעמד של שופטי בית-משפט מחוזי, גם בלי חקיקה. בכרוצת הזמן אציע גם הצעת חוק על-פיה יוצא כל ענין ההסדר הזה מפקיד-מסדר גם באופן אדמיניסטרטיבי, ויוכנס לשיפוט בית-המשפט המחוזי.

אצינו רוצה להאריך בעניני קרקעות. זהו אחד הסטחים להם יצטרך המנהל הכללי החדש להקדיש מיטב כוחו וטאמציו. אנחנו נמצאים כיום במצב של מעבר, הן חוקתי והן אדמיניסטרטיבי, מסיטה של רישום והסדר קרקעות, שהיתה אולי טובה ומועילה, לפי חשיטה הקולוניאלית, שכלי הולט את צרכינו.

אגיד עוד כמה מלים על יתר הענפים. הרשם הכללי מטונה על רישום קרקעות, רישום פטנטים ומדגמים, רישום טעני מסחר, רישום חברות, רישום שותפויות, רישום שמות עסקים וזמם הבולטים. הרשם הכללי הוא מר בלוט. תחתיו נמצא רשם החברות ורשם השותפויות, ושמות עסק. מר קוטב הוא רשם הפטנטים והמדגמים. פטנטים ומדגמים נרשמו בשנת 1951/52 701, מהם 279 מקומיים ו-422 מחו"ל, שאושרו כאן. בשנה הקודמת היו 366 אמצאות מקומיות, 366 מחו"ל, בסך הכל 598. מדגמים היו 44 מקומיים, 14 מחו"ל, בסך הכל 58. סימני מסחר ("סדר מרק"ס") היו 206 מקומיים, 520 מחו"ל, 726 בסך הכל. ב-31 במרץ 1952 היו רשומים מתקופת המנדט ומן השנים הקודמות של המדינה 2049 פטנטים, תקינים, כלומר, שתקפם לא פג. מתוך מסך זה 700 נרשמו בשנה האחרונה. מתוך למעלה מאלפיים פטנטים תקינים, 213 הם מדגמים ו-7076 סימני מסחר. המספר הגדול של סימני המסחר הוא מפני שלחברדים מפטנטים אין תקפם פג ואין הם צריכים חידוש; אם הם נרשמו פעם, הם רשומים לתמיד. לשם הפטנטים מטונה גם על עניני זכות היוצרים ("קופי רייט"ס). ד"ר בלוט נמצא עכשיו בג'נבה בתור נציג ישראל, בקשר לאמנה בינלאומית להבטחת זכויות המחברים.

אעבור למחלקה לרישום חברות, שותפויות ושמות עסק. חברות חדשות נרשמו בשנת 1951/52 1985 (חרוב הגדול - פרטיות), 1770 בשנה הקודמת. בקטות לרישום שותפויות חדשות בשנה זו היו 982. בשנה הקודמת היו 1111. בקטות לרישום שמות-עסק היו 269. בשנה הקודמת היו 335. משכנתאות ושיעבודים (פלוטינג צ'רג'ס) שנתקבלו ונרשמו בשנה האחרונה היו 1042. בשנה הקודמת היו 943. המספר הכולל של משכנתאות ופלוטינג צ'רג'ס עולה על 120 מליון ל"י. ב-31 במרץ 1952 היו רשומים בישראל בסך הכל 10567 חברות שעדיין קיימות, כלומר, להוציא את אלה שפורקו או חוסלו הן על-ידי הרשם, הן על-ידי בית-המשפט והן מעצמן. שותפויות היו בסך הכל 11,391, ושמות עסק - 5844.

סידרות של אגרות-חוב נרשמו 9, אבל להוצאת הון על-ידי הוצאת אגרות-חוב נרשמו 85. אלה טעונים רישון מיוחד לפי תקנות ההגנה (כספים). בסך הכל נאנו 85 רשיונות כאלה. 14 חברות נרשמו רק להתישבות, בדרך כלל להחזקת מקרקעין.

אני מצטער על שאין בידי כרגע הסטפרים על הכנסות הרשם הכללי, רשם החברות וכו'. אם זכרוני אינו מטעה אותי, הרי ההכנסה השנתית שיש לנו מרישום החברות עולה בערך ל-400-500 אלף ל"י. יש לנו צרות מאותן החברות אשר לא שילמו את מס הרישום כשנרשמו, מפני שקיבלו שחרור על-פי החוק לעיבוד השקעות הון. לפי החוק חברות אלה צריכות לשלם את המסים האלה בחמישה תשלומים שנתיים, והן אינן עשות זאת. הברירה שבידינו היא לפרק את החברות האלה, אשר שר האוצר כבר אישר אותן כחשובות להשקעת הון. עדין לא עשינו זאת באף חברה אחת. נצטרך לבוא אל הכנסת באיזו הצעת חוק על מנת לתקן את הדבר הזה. על כל פנים, את הגרעון שלנו שנוצר על-ידי אי-תשלום מסים אלה, אין אנחנו יכולים להעביר שנה לשנה, כי אלה הם סכומים ניכרים מאוד, כיון שהשחרורים ניתנים רק בסכומים גדולים. (א. תבורי: מהו, בערך, הסכום הכולל שמסרד המשפטים מכניס לאוצר?) זה מגיע, בערך, ל-4 מליון ל"י לשנה. מזה תקציב מסרד המשפטים הוא 1,2 מליון ל"י.

ח. כהן:

אומר מלים אחדות על אגף האפטרופוס הכללי.
 האגף הזה מטפל בהנהלת רכוש של נעדרים או של
 אנשים אשר לא נודע מקומם, חוץ מפקדים, ככן רכוש שאין לו בעלים. חוץ
 מזה הוא מנהל את הרכוש של פושטי-רגל וחברות הנמצאות בפירוק - וזוהי
 עבודתו החשובה מבחינה משפטית-חוקית. (י. הרצל: כמה חברות פשוט את
 הרגל במשך השנה) לא הרבה, כ-25. אבל כמו שעולה מספר המשפטים האזרחיים
 בקשר עם תשלום שטרות, כן עולה מספר ששטרות הרגל, ואנחנו צריכים להיות
 מוכנים לכך שבשנים הבאות יהיה ריבוי ניכר של פשיטות רגל בפירוקי חברות.
 יש ענין בפעולת האגף הזה של האפטרופוס הכללי, לגבי רכוש ללא בעלים.
 על-ידי השטות חלק מה גדול של יהדות הגולה, נעלמו מספר ניכר של בעלי רכוש,
 ולא תמיד קל למצוא את יורשיו הנכונים. צאים מדי יום ביומו יורשים התובעים
 לעצמם את הרכוש הזה ומבקשים בבתי-המשפט תעודות ירושה. בכל משפטים כאלה
 מתערב האפטרופוס הכללי, על מנת שלא יזכו ברכוש זה יורשים מדומים. זהו
 צד חשוב מאוד בפעולת האפטרופוס הכללי. אני מצטער לאמר כי יותר מ-50%
 של המשפטים האלה נבמרים לטובת האפטרופוס הכללי ונגד התובעים. אני שמח
 על הצלחת האפטרופוס הכללי בענין זה, אבל אני מצטער על התעודה הניתנת
 על-ידי כך לרמה הטורית הירודה השוררת אצלנו.

צד שני של פעולת האפטרופוס הכללי היה חיטוט
 בתיקי האפטרופוסות שנשארו מתקופת המנדט. בתקופת המנדט קיבלו יהודים על
 עצמם אפטרופוסות על עזבון של מי שהיו, ומכיון שאיש לא פיקח על אופן הנהלת
 האפטרופוסות, לקחו האפטרופוסים את הרכוש לתוך כיסם ועשו בו כאדם העושה
 בתוך שלו. כל התיקים האלה הוצאו על-ידינו לאו העולם, נבדקו, והאפטרופוס
 הכללי עבר מאפטרופוס לאפטרופוס ובדק אם הרכוש נמצא בעין, אם הוא מנוהל
 כראוי. במקרה שלא היה כך, הוגשו תביעות לבית-המשפט, הן להדחת האפטרופוסים
 מכהונתם והן לגביית שטרות הערבות שניתנו על-ידי האפטרופוסים בעת מינויים
 לפי החוק. הדבר הזה הכניס לאוצר המדינה כסף רב. כיום יש לנו כבר חמישה-ששה
 פסקי-דין לתשלום דמי הערבות. דמי הערבות הם, עפ"י דוב, בסכום של אלפי לירות
 יש מהם שיכלו להחזיר את הרכוש או את הפיצויים לאפטרופוס הכללי או ליורשים
 הנכונים, ויש שהרכוש הלך לאיבוד, וצריכים להסתפק בדמי הערבות.
 לפסקי-דין אלה היתה השפעה חיובית טובה מאוד: הרבה אפטרופוסים באים אלינו
 ומבקשים כי לא נגיש נגדם משפט, ומבטיחים למסור מעצמם את הרכוש, עם דו"ח
 על מה שעשו עד עתה. העניינים האלה מסדרים והולכים. הסטוד הכללי של התיקים
 שהיו בידי האפטרופוס הכללי משני הטוגים האלה עולה על 4000, בערך אלף
 תיק לשנה מקום המדינה ועד היום. טענת היתח תמיד, עוד בהיות יועץ משפטי,
 שכל הנהלת הרכוש של הגרמנים צריכה אף היא להיות בידי משטר המשפטים ולא
 בידי משרד האוצר, אבל המשלה החליטה אחרת. הוא הדין בנוגע לנכסי נפקדים.

עבודת האפטרופוס הכללי מתנהלת במנגנון די
 מצומצם. יש לו בסך הכל שלושים איש בכל הארץ, ובעזרת מנגנון זה הוא מטפל
 בהנהלת הרכוש בכל הארץ, מופיע בבתי-המשפט המחוזיים גם בירושלים, גם בתל-אביב
 וגם בחיפה.

לא סיפרתי לכם מאומה על עבודת החקיקה, היעוץ
 והתביעה הכללית שלנו. באשר לחקיקה ויעוץ, אני חושב שמבשרכם אתם חוזים
 יום יום מה שאנחנו עושים. את קומץ האנשים שיש לנו אתם רואים בכל ישיבות
 הועדות. הם הולכים ופוחתים מיום ליום, ואינני יודע מה נעשה להבא.

אשר לתביעה הכללית, אני מבקש מכם לקבוע ישיבה
 מיוחדת לשמוע על נושא זה. בעניינים אלה יהיו טר קורפוס וטר שיטרון מדעים
 טובים ממני, שיצאתי מן העבודה הזאת.

חוץ משלושת המחלקות האלה - יעוץ, חקיקה ותביעה
 כללית - שאתם נמצאים אתן בטעם פחות או יותר הדוק, רציתי להכניסכם היום
 לעבודת המחלקות האדמיניסטרטיביות, שאתם יותר חוקים ממנה. אני מקווה כי
 קיבלתם תמונה מן הכתרוש, מן העבודה שעשינו, שאנחנו עושים ושנעשה, אם תתנו
 לנו את העזרה והאחדה שאנחנו מבקשים מכם.

רל.

ג. אנג'לה היר"ר: אני מודה לך המשפטים על סקירתו הטובה והמאלפת.

י. הררי: אני מעוניין לסמוע על תכניות מסדר המשפטים לעתיד.

לפי איזה סדר בדון? האם נטאל טאלות תחילה ואח"כ לקיים הירון, או שנעשה זאת יחד?

י. בר-יהודה: אני מציע שנשמע מילואים להוצאה זו בעוד שני שטחים: שטח אחד, שטר המשפטים הזכיר אותו; מה הם הצעדים שלא בדרך חקיקה, שהוא עומד לנקוט על מנת להחיש את הפרוצדורה ולהביא לגמר המשפטים שטח שני - התביעה הכללית. רק לאחר זאת תהיה לנו תמונה מלאה של עבודת מסדר המשפטים, ואז אני מציע לקיים יחד טאלות ודירון.

היר"ר ג. אנג'לה: אני מציע להתחיל עכשיו בטאלות, ולסוף הישיבה לקבוע את סדר-עבודתנו לישיבה הבאה.

ת. טובי: לא שמענו כלל על שטח חשוב מאוד בעבודה המשפטית בארץ, המשפט הצבאי, בת-הדין הצבאיים. זה קשור בהוצאה זאת, ויש לשלב זאת בדירון הזה.

ח. כהנא: אין זה שייך למסדר המשפטים.

אני מרגיש שיש צדק בטענתו של חבר הכנסת בר-יהודה, כי לא קיימתי את הבטחתי לאמר מליט אחדות בקשר עם התכניות האדמיניסטרטיביות, לשם שיפור העבודה בבתי-המשפט. אמנם סדרתי כי מינויו של השופט אייזנברג בתור מנהל אדמיניסטרטיבי שלבתי-המשפט באה בכדי להביא לאותם התיקונים, אני רוצה להרחיב את הדיבור על התיקונים האלה.

אני רוצה להדגיש כי כמו קודמי, גם שר המשפטים הראשון וגם שר המשפטים השני, גם אני לא אתערב בסוג פנים ואופן בכל ענין שיפוטלי החל על בתי-המשפט. זה ענינם של השופטים ובתי-המשפט בלבד. אולי אבוא מגזיטים קצת בענין זה. בארצות אחרות אין היסוסים כאלה. אם שופט בא לבית-המשפט ב-9 במקום ב-8 בבוקר, והולך לביתו יותר מוקדם, שר המשפטים לא יגיד לו מלה. אמרתי כי זוהי אי-תלות מוגזמת ומופרזת, אבל אנחנו היהודים חונכנו על ברכי הטייגים לתורה, ואם נתחיל לתת הוראות בענין אחד לשופטים, נמסין לתת לו הוראות גם בענין זה, ומוטב שלא להתחיל בכך. בכל אופן, חסר כאן טהור. אמנם להלכה, נסיאי בתי-המשפט המחוזיים לגבי בית-המשפט המחוזי, ושופטי השלום הראשיים לגבי בית-משפט השלום, מתפקידם היה לאמר לשופטי בית-המשפט שלהם את אשר צריך היה לאמר בענין זה, אבל הדבר הזה לא נעשה. למעשה, אין לשאי בית-המשפט המחוזי לגבי בתי-המשפט המחוזיים, ולשופטי השלום הראשיים לגבי בית-משפט השלום, כל סרות. השופטים רגיסים מאוד, והם בסוג פנים לא יקבלו הוראה כזאת, אפילו מבטיא בית-המשפט שלהם. רגישותם זאת של השופטים, יש לה גם צד חיובי: היא מתבטאת באי-תלות בעבודתם השיפוטית. אין זה הפטנט שלי, כל הסכח מגיע לשר המשפטים מר רונן - אבל הגענו בזמנו למסקנה כי התרופה היא במינוי מנהל בתי-המשפט מתוך השופטים, אשר בידו תינתנה כל הסמכויות הדרושות על מנת להסליט סדר מבחינה אדמיניסטרטיבית, שישאיר שופט ותמינה בידיו כל הסמכויות השיפוטיות. באופן פורמאלי סדרתי לשופט אייזנברג את כל האפשרויות שיש להלכה לשר המשפטים, למשל, לפי חוק השופטים שיובא בפני הכנסת, לתת לשופטים הוראות בענינים האדמיניסטרטיביים. בכתב הסמכות שנתתי בידי השופט אייזנברג נאמר כי הוא קובע את שעות העבודה של השופטים, איזה הרכבים של שופטים יכנסו לאיזו לטכה, קובע כללים ותקנון לעבודת בתי-המשפט וכו'. הוא גם יסע ממקום למקום ויפקח על כך שהדברים האלה ייעשו. בידו סמכות נוספת: במקרה ששופט אינו נוהג כדין, הוא יגיש נגדו תלונה מספעתית לבית-המשפט העליון, ויתקיים משפט טסמעתי בפני שלושה שופטי בית המשפט העליון שבטיא בית-המשפט העליון יבחר אותם לכל מקרה ומקרה. אצחנו מקווים כי דבר זה יכניס קצת סדר חיובי בעבודת בתי-המשפט.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
6.8.52

סקירת סדר המשפטים על תכנית כשרדו.

דל.

ח. כהן:

לא תמיד השופטים אסמיה בכך שהם הולכים בטל. אני יודע כי השופטים, רובם ככולם, הם אנשים אחראיים וחרוצים והתמידים, ואינם נוטים כלל לבטלה. הבטלה באה, בדרך כלל, מסיבות שאין לשופטים שליטה ישירה עליהן. כבר הזכרתי מקרה של שני אנשים צריכים להתדיין ומודיעים כי התפסרו בבוקר שבו צריך להתקיים המשפט. אני מבקש את סליחת חברי הוועדה הנכבדים סר בר-רב-האי, סר קליבנוב וסר הרדי, אך אני מקווה שהם יסכימו אתי כי האסון הוא כי בבתי-המשפט שלנו שולטים לא השופטים אלא עורכי-הדין. אם עורך-הדין אינו יכול או אינו רוצה להושיע בפני בית-המשפט, המשפט איננו מתקיים. אגב, בשבועות האחרונים חל שינוי ניכר בעניין זה. עצם ההודעה כי השופט איזנברג נתנה כבר פעלה את פעולתה. באנגליה לא נשמע כלל דבר כזה, ששופט ידחה משפט מפני שעורך-דין אינו יכול להופיע בפניו. אותו המצב קיים גם בבית-הדין העליון. עורכי-דין צריכים להיות קודם כל עוזרי בית-המשפט, ורק אח"כ הם יכולים להיות עורכי-דין. אני עומד עכשיו להכניס מהפכה שלמה ברשימת המשפטים התלויים ועומדים בבתי-המשפט. לא ייקבעו עוד תאריכים למשפטים, אלא בהתחלת מושב בית-המשפט תתפרט רשימת המשפטים שיידונו בפניו באותו מושב. (מושב הוא שלוש חדשים בערך). המשפטים יתבררו לפי סדר פירוטם, ועורכי-הדין יצטרכו להיות מוכנים. כך הדבר בארצות אחרות. אצלנו יביא הדבר הזה לטרד של עורכי-הדין, אבל אני מוכן להיכנס איתם לקרב בעניין זה. אני רוצה לוודא לטובתה של נשיאות עורכי-הדין שהיא קיבלה זאת מהבנה רבה והבטיחה שיתוף פעולה מלא.

ע. סימון:

נודע לי להיות בבית המשפט, וראיתי כי השופט רושם בעצמו את דברי העדים. דבר זה גוזל זמן רב. אם זה מוכרח להיות כך, הרי ששופטים צריכים ללמוד את סלואכת הקצרנות. הרושם שלי הוא שאפשר להטפיק פי חמס לולא הקוסי הזה.

ברצוני לשאול כמה שופטות ישנן ברשימה הגדולה של המשפטים. (ח. כהן: שלוש). האם יש שופטת בבית-המשפט החוזי? (ח. כהן: לא).
אני עומד להציע זאת.

הנר נה מזניה:

אני מניח כי בפעם הבאה נמשיך בטוגיה זאת, בטאלות ובדין.

הישיבה ננעלת בשעה 11.00.